

Avrupada'ki Göçebe Çocuklarımız Türkçe ve Edebiyat

Mustafa Ruhi ŞİRİN

-Türk Çocuk ve Gençlik Kitap Haftaları nedeniyle-

Köln, 22 Eylül 2009 İstanbul'da uçağa binmeden önce Hikmet Barutçugil'in Ebristanbul Ebru Sergisi'ni görme bahtiyarlığına eriştim. On yıl kadar önce Cahit Uçuk'la Hikmet Bey'in atölyesine gittiğimizde resim-ebruların ilk örneklerini görmüştük. Barut ebrusu üzerine minyatür ebru uygulamaları, İstanbul'dan kesitler, Barut ebru üzerine efsun, gül, sümbül, lale, papatya, karanfil, gelincik, akkase. Cennetin resmi, müziği ve rengi yansımış her birine. Bu örnekleri ebruda geleneğin yenilenmesi üzerine tek başına bir mihenk kabul edebiliriz. Uçak yolculuğu boyunca ebru büyüğü sürdü.

SK Köln Kültür Vakfı 12 yıldır her yıl bir ülkenin yazarlarını davet ediyor Köln'e. Bu yılki etkinlikler için bir yıl öncesinden hazırlık çalışmaları yapıldı. Proje yöneticisi Bayan Uschi Schröter ve Türkolog Pervin Tongay İstanbul'a geldiklerinde Çocuk Vakfını da ziyaret etmişlerdi. *Okuyan Şehir Sakarya* projemizin amacı ve işlevini anlatmıştım kendilerine. Yazarları kendileri belirlemiş. *Türk Çocuk ve Gençlik Kitap Haftaları* "Merhaba" etkinlikleri (6-25 Eylül 2009) nedeniyle Türkiye'den on iki yazar çağrıldı bu yıl. Üç hafta boyunca Behiç Ak, Seza Kutlar Aksoy, Fatih Erdoğan, Mine Soysal, Pakize Özcan, Aytül Akal, Zehra İpşiroğlu, Necdet Neydim, Mevlâna İdris Zengin, Mavisel Yener, Yalvaç Ural ve bendeniz okullarda ve kütüphanelerde okuma saatlerinde ve söyleşilerde çocuklarla buluşacağız. *Boyalıkuş İllüstratörler Grubu*'nu temsilen etkinliklere katılan Sibel Demirtaş'ın çabalarının yazarlarınkinden az olmadığını not düşmek isterim.

Benden önce Köln'e gelen ve konuşabildiğim üç arkadaşımızın izlenimlerini dinlemiştim. Yazarların kitaplarını önceden okuyan ve hazırlık yapmış okullarda öğrencilerle gerçekleşen buluşmalar daha yararlı geçmiş. Behiç Ak'ın son kitabı *Kedilerin Kaybolma Mevsimi*'ni okuyan öğrenciler kedi resimleriyle karşılaşmışlar yazarı. Kitapları Almancaya çevrilmiş yazarlarımızdan yola çıkılabildi. Çünkü, Almanya özelinde Avrupa'da çocuk ve gençlik edebiyatımız hiç tanınmıyor. Dahası, Türkçe öğretmenlerimiz tanımıyor çocuk ve gençlik edebiyatımızı.

Türk çocuk ve ilk gençlik edebiyatının dünyaya açılışını çeyrek yüzyıldır konuşmaya başladık. Yerellikle yeryüzü yazarlığı ve çizerliği arasında bir eşğin önündeyiz... Bugün, *Boyalıkış İllüstratörler Grubu'nun En Güzel Resim Henüz Yapılmadı Resim Sergisi'*ni görünce, çizerlerimizin yazarlarımızdan bir adım önde olduğu yönündeki görüşüm daha da kuvvetlendi. Çocuk gerçekliğini kavramada kalıcı ve nitelikli çalışmalar gerçekleştiren çizerlerimizin handikapı ise edebiyat değeri olmayan metinleri resimlemekten bir türlü kurtulamamış olmaları. Sıradanlaştırıcı tuzaktan kurtulmak, seçici davranışı gerçekleştirmek ve çizerlerin telifle mesleğini sürdürebilme durumuna gelebilmesi ise çocuk edebiyatı yayıncılığı geleneğinin kurulması ile gerçekleşebilir.

SK Köln Kültür Vakfı proje yöneticisi Bayan Schröter ve çevirmen arkadaşımız Bülent Karacaoğlan ile Ren Nehri boyunca kısa bir akşam turundan sonra Dom Köln Katedrali'ni ziyaret ettik. Yapımına 1200 yılında başlanmış, 800 yıl sürmüş ve hâlâ bitmemiş. Bütün taş işçiliği elle yapılmış. Efsane şu; katedral bitince dünyanın sonu gelecekmiş. Dünyanın yıkılış zamanını insana havale eden bir efsane de bu.

Akşama doğru bizim gölge oyunu kahramanlarımız *Karagöz ile Hacivat'*ın Almanya'daki kukla tiyatrosu tipleri olan akrabalarını ziyaret ettik. Karagöz'ün ikizi Tunnes, okunuşu Tunes, Hacivat'ınki ise Schäl, okunuşu Şel. Tunes, Karagöz gibi halkı temsil ediyor, saf ve iyi; Şel ise kurnaz, kibirli bir şehirli, şapkalı, papyonlu boyalı ayakkabılı ve biraz da aristokrat; fakat çok açık göz. 19'uncu yüzyılın başlarından bu yana fıkraları tıpkı Nasrettin Hoca fıkraları gibi güncelleştirilerek anlatılıyor. Şel'i çok sevmiş halk. Burnunu okşayınca şans getireceğine inanılmış. Tunes'in burnu havalarda. Şel'in kocaman yuvarlak burnu okşanmaktan altın renginde. Bülent Bey burnunu okşarken fotoğrafımı çekti. Köln'de kısa günün kârı da bu fotoğraf.

Köln, 23 Eylül 2009 Gün boyu gökyüzünün mavisini göremedik. Bugün Köln'de dünün yaz havası yoktu. Öğleden önce belediye kültür merkezinin kütüphanesinde üç kıtanın çocuklarıyla buluştuk. İki dördüncü sınıfın öğrencilerinin çoğunluğu Türkiye'den Köln'e gelmiş ailelerin çocuklarıydı. Hiçbiri doğru bir cümle kuramadı. Konuşma sırasında Almanca kelimeler de çokça yer aldı. Bir soru soracak kadar Türkçe bilmeyen çocuklarımızın ruhumu acıttığını hissettim.

Türk Çocuk ve Gençlik Kitap Haftaları boyunca çoğu okul yazarlar hakkında hiç hazırlık yapmamış. Bizden önceki arkadaşların da gözlemleri bu yöneydi. *Okuyan Şehir Sakarya* etkinliklerine katılmış yazar arkadaşlar bu durumdan daha çok yakındılar. Çocukların okuma ilgileri hakkında da

bilgi edinemedim. Bir an Türkiye'de olduğumu sandım. Konuştuğumuz öğretmenler, ailelerin Türkçeyi değil gelecek kaygısıyla Almanca öğrenmeyi daha çok önemsediklerini söylediler. Daha da acı olan ise şu: Almanya eğitim sistemindeki zekâ ve yetenek testlerinin kendi kültür kodlarına göre yapılması nedeniyle yirmi beş bin civarındaki çocuğumuz engelli ve eğitilebilir-öğretilebilir özel alt sınıflarda eğitim ve öğretim görüyor. Ne aileler aşabildi bu ayrımcılığı, ne eğitim müşavirliklerimiz, ne de Almanların tutumunda bir değişiklik oldu. 1960 sonrası gelenlerin üçüncü kuşağı Avrupa'da çok benzer bir durumda hâlâ. Karma okullarda çok kültürlü arkadaş çevresinde büyüyen yeni kuşağın ise Türkiye ilgisi de çok az ve takım tutma düzeyinde.

Almanya iki dilli eğitimi gündemine almış birkaç yıl önce. Ancak, ikinci dil İngilizce. Üç çocuğun olduğu okullarda ana dilini öğrenme hakkı sağlanıyor yıllardır. Türkiye, dünyadaki ana dili öğrenimi gündeminden çok uzak. Ana dili öğrenimi ile eğitim dili konusu da yanlış parantezler içinde tartışılıyor genellikle. Ana dili öğretimi bir korku olmaktan kurtarılmalı, bence. Balkanlara her gittiğimde, *Türkçe öksüz kaldı*, sözlerini duyunca içim acır. Özellikle Bulgaristan'da Türkçesiz büyüyen çocukların geleceği hakkında kaygılarım daha da derindir. Avrupa, 125 yıldır bu sorunu nasıl aşacağı üzerinde çalışıyor. Son yıllarda göçmen çocuklarının daha iyi eğitim alması yönünde de bir çaba var Almanya'da. Nitelsiz eğitimin, gelecekte sosyal ve kültürel yönden sorunu daha da derinleştireceğini fark etmiş durumdadır. Türkiye, ne içerde ne de yurt dışındaki bu sorunu çözmeye hazırlıklı. Eski alışkanlıklarını tekrar etmekten başka yaptığı bir şey de yok henüz.

Avrupa'daki çocuklarımız ise Araf'ta. Özellikle son yıllarda tam bir ilgisizlik ve kayıtsızlık durumundan söz ediyor hemen herkes. Buradan Türkiye'ye bakmanın daha da öğretici olduğunu düşünüyorum. Buluşmayı izlemeye gelen Kadri Akkaya Bey, davet ettiği öğle yemeğinde Bülent Bey'le bu konuları konuştuk. Kadir Bey, Cahit Zarifoğlu'nu da tanıyan bir dost. 1972'den bu yana Köln'de yaşıyor. Alman İş ve İşçi Bulma Kurumunda çalışıyor. Üç çocuğu var, Edebalı, Azade, Lâfife. Daha içten ve iyimser bakıyor Avrupa'daki yeni kuşaklara. Türkiye'den ziyade, buralarda yaşayanların çözüm üretmesinden yana ve düne göre daha umutlu. Haklı; elli yıl öncesiyel bugün mukayese edildiğinde az da olsa yol alındığı da söylenebilir. Türkiye, henüz evinin içini düzenleyememişken, dünyaya açılmış beş milyon nüfusun gündemine yetecek bir birikime de sahip değil. Ancak, bu durum, ülke dışındaki nüfusa bu kadar mesafeli durmasını da gerektirmez.

Köln'e on beş dakika uzaklıktaki Bilderbuch'taki Resimli Çocuk Kitapları

Müzesini (Burng Wissem Bilderbuch Museun Der Stadt Troisdorf) görmek bütün yorgunluğumu uçuruverdi. Sevgili Bülent Karacaoğlan'la birlikte gittik müzeye. Müze, üç katlı bir şatoda 1982'de kurulmuş. Kitapların çoğunluğu bağış olarak ulaştı müzeye. On altı bin resimli kitap bir arada. Çocuk kitapları çizerlerinin sergilerinin de açıldığı müzeyi yılda yirmi beş bin çocuk ve yetişkin ziyaret ediyor. Müzede çocuklara yönelik resim atölye çalışmaları da düzenleniyor -Özel odası *Kırmızı Başlıklı Kız*'a ait. İyi ki Fatih Erdoğan'ın uyarısını not almışım. Çekmeceleri açmak serbest. *Kırmızı Başlıklı Kız* masalının bütün objeleri çekmecelerde. Masalın değişik dillerde resimlenmiş binin üzerinde örneği de bir araya getirilmiş. Şatonun kule odasına dar bir merdivenle çıkılıyor ve orda da resimli kitaplar karşılıyor içeri girenleri. Kitapların arkadaşları ise ahşap oyuncaklar. Eski kitap kokusu almak için ikinci kattaki odaya girip oturmanız yeterli. Osman Kehri'nin resimlediği Sara Haegel'in Almancaya çevirdiği *Guguklu Saatin Kumrusu* kitabımı (Die Turteltaube In Der Kuckecksuhr) imzalayarak müze yöneticisine teslim ettim. İki saatte ancak kitaplara bakabiliyor insan. Aklım müzede kaldı desem yalan olmaz.

Otuz beş yılda biriktirdiğim beş bin kadar çocuk kitabım var. Osmanlıca ilk çocuk kitabından bugüne kadar yayımlanmış ve bin kadarı imzalı çocuk edebiyatı örneğinden oluşacak Türk Çocuk Kitapları Müzesini kurmaya bakalım ömrüm yetecek mi? Güne, kitap ve oyuncak mağazalarını dolaşmak da sığıdı. Kitapçılarda Almanca yazan Türk yazarlar ve Orhan Pamuk dışında gözümüze çarpan tanıdık isim olmadı. Bebek kitaplarının çoğu Avrupa patentli. Önemli kitapçıların hiç birinde *TEDA Projesi* destekli tek bir kitap bile kitapçıların kayıtlarında yok.

Köln, 24 Eylül 2009 Hava tahmin raporu yine herkesi yanılttı. Güneşli değil yağmurlu bir güne uyandık. Michael Ende Okulu'nda çoğunluğu Türkiye'den gelmiş çocuklarla bir araya geldik. Okulun Müdürü Bayan Seim, 120 öğrencileri olduğunu söyledi ve şunu ekledi: Alman öğrencimiz yok. Üç kitadan çocuklar okuyor okulda. Türk çocuklarının Türkçeleri dünkü gruba göre daha iyiydi. Konuşabildik. Sorularını sorabildiler. Türkçe öğretmenleri Ayça Ekinci'nin özverili ve içten yaklaşımı bu başarıda etkili olmuş: "*Kendi çocuklarım için ne yapmam gerekiyorsa onu yapıyorum*" dedi Ayça öğretmen. Öğrencileri bu yüzden çok şanslı. Velileri de davet etmişler, ancak, tek bir anne geldi okula. Bu açıdan Türkiye'den farklı bir durum yok. Doksan dakikalık Türkçe şölene gelen çocuklar, şatodaki *Resimli Çocuk Kitapları Müzesi*'ni aileleriyle ve okul olarak ziyaret edecekleri sözünü verdiler bana.

Öğretmenler, okuma alışkanlığı süreçlerine aileleri dâhil etmek için çırpınıyor, ancak, bir türlü başaramıyorlar bunu. Okul Müdürü Bayan Seim, bir Alman sözünü hatırlattı bana: *Umut en son ölür*. Elbette, umut, hep var ve hep var olacak. Michael Ende Okulu'ndan ayrılırken emekli öğretmen Sigrid Branelenburg, çok etkilenmiş çocuklarla kurduğum iletişimden. Bayan Branelenburg, *kitaplar sessiz arkadaşlardır*, deyince, *okununca konuşmaya başlar kitaplar*, dedim. Gülümsedi ve Heinrich Heine'den bir şiir okudu önce. Sonra, şarkı gibi söylemeye başladı şiiri ve iki çocuk gibi vedalaşarak ayrıldık okuldan.

Öğleden sonra Seza Kutlar Aksoy, Behiç Ak, SK Köln Kültür Vakfı proje yöneticisi Usch Schröer ve Köln Belediyesi Kültür Dairesinden Bayan Barbara ile Suriye'nin eski Bonn konsolosluk binasına gittik. Otuz kadar çocuk ve anne-babaları ile okuma saati ve söyleşi programı gerçekleştirdik akşam saatlerinde. Yazarlar kitaplarından çocuklar ise Almancaya çevrilmiş metinleri okudular. Konu-hikâye tamamlama amaçlı çocukların yorumları, eleştirileri ile program sona erdi. Kitap okuma saatine gelen çocukların ya anneleri ya da babaları Türkiye doğumluydu. Türkçe metin okuma düzeyleri zayıf olmasına karşılık Almanca metin okuma düzeyleri daha başarılıydı. Niçin Suriye konsoloslğunun eski mekânı tercih edildiği dikkatimizi çekti, doğrusu. Binanın yakınında Türkiye'nin Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra boşalttığı konsolosluk binası da yıllar önce terk edilmişti ve boştu.

Üç gün boyunca zihnimde iyice yerleşen düşünce şu oldu: Türkiye yurt dışında yaşayan yurttaşlarını ihmal etmeyi sürdürüyor. Öncelik verdiği bir gündemi de yok. Eğitim ve kültür müşavirlikleri günlük işlerle oyalanmakla meşgul. Avrupa'da yaşayanların bu ilgisizliği geniş fotoğrafiçinde yorumlamaları ise daha da önemli. Alman tiyatro yazarı Max Frigch'in *iş gücü talep ettik bize insanlar geldi*, sözünü Behiç Ak'ın hatırlatması ise gözlemlerimi daha da farklı bir boyuta taşıdı. Bugün, beş kıtanın insanları yarım yüzyılda çıkıp geldikleri ülkeleri değerlendirebilecek duruma gelmişse bu da çok önemlidir. Çoğuna göre modern dünyanın göçebeleri yarım yüzyıl sonra Avrupa'nın yerlileri olma yolunda. Özellikle Avrupa tam bir melezleşme sürecini yaşıyor. Kuzey ülkeleri yaşlı nüfusa teslim olmuş. Avrupa ise yeni göçebelerin yüzyılına hazırlanıyor. Türkiye ise bu dünyayı uzaktan izlemekle yetiniyor sadece.

Köln, 25 Eylül 2009 Beş kıtadan çocukların okuduğu GGS StenbergenstraBe Okulu'nda çocukları görür görmez işimin zor olduğunu fark ettim. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine aynı ortamda seslenmek hiç de kolay değildir. Hele çoğunluğu Türkçe bilmiyorsa yazarın işi çok zordur. Ana dili Türkçe olanlara da Almanca konuşmaları söylenmişse işimiz daha da

zordur. Ailesi Türkiye'den gelmiş çocukların çoğunun Türkçe konuşma becerisi yanında dinleme becerileri yok gibi.

Üç gündür dikkatimi çeken bir diğer durum da şu: Çocuklar yorgun ve isteksiz. Yeni çocukluğun bir gerçeği de bu. Almanya'daki çocukların okullardaki uyumuna çok önem veriliyor. İki dilli eğitim bu uyumun temel taşı. Bu ülkede kalmayı tercih edenlerin Türkçeyi önemsemedikleri izlenimini öğretmenlerle ve birkaç veliyle konuşunca hemen fark ediyorsunuz. Bu durum ise Türkçenin çok sınırlı bir konuşma dili düzeyinde kalmasının da ilk nedeni. Türkçe öğretimi çok sorunlu Avrupa ülkelerinde. Türkiye'den önceden gelmiş öğretmenler daha başarılı. Almanya'da yetişen Türkçe öğretmenleriyse Almanca bilme avantajlarına rağmen Türkçe öğretimini dil kursu yaklaşımıyla öğretmeye çalışıyorlar. Diğer Avrupa ülkelerindeki gözlem ve izlemeler de bu yönde. Türkiye, ne Türkçe programı ne de Türkçe ders kitapları ile bu ihtiyacı bir türlü karşılayamadı. Kime sorduysam, hangi Türkçe öğretmenleriyle konuşmuşsam, yüz on bin kelimelelik ses kaydı yapılmış TDK *Türkçe Sözlük*'ten bile haberdar değildi. Çocuklar Türkçe kelimeleri çok ayrı bir ses dizgesi ve tonunda seslendiriyor. Yazı kültürü ve okuma ilgileri de zayıf. İletişim araçları ile çocuk ilişkisinin sorunlu olmadığı ülke yok yeni dünyada. İletişim araçlarından yararlanmayı nasıl öğreneceğimizi anlatmaya çalıştım çocuklara. Okullar medyaokuryazarlığı için özel program uygulasa da aileyi sürece dâhil etmeyi başaramadıkça sonuç alınmadığını söylüyor öğretmenler ve okul yöneticileri. Bizde ise henüz medya -çocuk gündemi yok henüz. Birkaç günlük izlenimlerle genelleme yapmak yanıltıcı olabilir.

Almanya'daki okul çağındaki çocukların yarısına yakınının ailesi işsizlik sigortasıyla geçiniyor ve yoksulluk sınırında. Deneyimli Türkçe öğretmeni Semine Şimşek, son ekonomik krizin aile ve çocukları daha fazla etkilediğini de hatırlattı. Bir yazar için çok farklı ülkelerin çocuklarıyla aynı salonda göze gelmenin çok etkileyici ve öğretici bir süreç olduğunu yıllardır yaşama imkânı buldum. Üç günlük çocuk izlenimlerim öncekilerle hemen hemen aynı. Çocukların bakışları hüznü. Çocuklar ürkek. Her biri Almanca konuşma yarışında. Bir an, dilimin ucuna gelen soruyu soruverdim: Rüyalarınızı hangi dilde görüyorsunuz? Hemen hepsi ana dilinde cevabını verdi. Okul Müdürü Bayan Dobberstein, birkaç dil bildiğini, hangi ülkedeyse, rüyayı bulunduğu ülkenin dilinde gördüğünü açıklama ihtiyacı hissetti. Benim yorumum ise şu: İnsan, hangi dili iyi biliyorsa, hangi kültür evreniyle daha çok beslenmişse rüyalarını da o dilde görür. Göçebe çocuklar üzerinde bu konuda araştırma yapılmış mıdır? Hangi sonuçlara ulaşılmıştır? Doğrusu, ana dili ve rüya ilişkisini açıklayan kuramları okuma isteği uyandı içimde. GGS *StenbergenstraBe Okulu*

Müdürü Bayan Dobberstein ile okulda uyguladıkları okuma programı üzerinde konuşmamız da yararlı oldu. Okul öncesi ve ilköğretimin birinci kademesinde (1. 2. 3. ve 4. sınıflar) çocuk edebiyatından etkin biçimde yararlanıyorlar. *Koşun Okumaya* gibi okuma etkinlikleri düzenliyorlar. Bazı okullarda öğrencilerin yatılı kalması sağlanıyor ve mum, fener, lamba ışığında kitap okuma saatlerinde geceleri kitap okumaları özendiriliyor.

Çocuk ve ilk gençlik kitapları yazarlarıyla çocukların bir araya gelmesine özel önem veriliyor Almanya'da. Çocuklara okuyacakları kitap listeleri önerilmiyor. Okuma programı uygulamasını içeren yönetmelik çerçevesinde öğrenciye öğretmen öneriyor kitapları. Kitaplar okunduktan sonra her biri üzerinde konuşuluyor ve sonra ödev ve yazılı sınav yapılıyor. Klasikleri okumaya ikinci kademenin ilk sınıfı 5. sınıftan itibaren başlanıyor. Klasikler, tarihî süreç ve edebiyat akımları merkezli tasnif ediliyor ve kademelendiriliyor. Faust'un hangi sınıfta okutulduğunu sorunca, 10'uncu sınıf, dedi, Bayan Dobberstein. Edebiyata ilgisi olan öğrenciler için de ayrıca edebiyat sınıfı uygulaması yapılıyor okullarda. Yine de Almanya'da tek bir uygulama yok. Genel ilkeler ve ölçütlere uymak kaydıyla okuma alışkanlığına yönelik farklı uygulamalar yapılıyor. Bayan Dobberstein'in Türkiye'deki uygulamayı sormadığına sevindim. *100 Temel Eser* konusunu konuşmaktan yoruldum artık..

Yarın öğleden sonra Türkiye'ye döneceğim. *Türk Çocuk ve Gençlik Kitap Haftaları*'na katılan on iki yazar arkadaşımızın izlenimlerini ve değerlendirmelerini yazmaları çok yararlı olacak. Son çeyrek yüzyılda Avrupa ülkelerinde okullara ve kütüphanelere giden yazar ve çizer arkadaşlarımızın notları da önemli. Gelecek yıl düzenlenecek *İspanya Çocuk ve Gençlik Kitap Haftaları*'nın daha verimli geçmesini diliyorum şimdiden. SK Köln Kültür Vakfının bu çabası tarafların eksikliklerini görmesi açısından da yararlı oldu.

Masanın üzerinde Ahmet Kerem'e aldığım yürürken sallanan palyaço. Ahşaptan. Ahşap oyuncak çok az yeni dünyada. Tunes ve Şel'in tek bir yerde heykellerini bulabildik: On santim boyundaki heykeller bir hayli pahalıydı; alamadan ayrıldık oyuncakçı dükkânından. Yine de iki saat yürümenin sonunda Tunes ve Şel'i yeniden görmeye değdi.

303 numaralı odada yatağın başucundaki fotoğrafta iki selvi. Önde üzüm bahçesi. Arkada ağaçlar arasında kule ve taştan evler. Hayat ve ölüm yan yana. Ayak ucundaki fotoğrafta silindir sütun başlıkları. Işığın ve gölgenin oyunu. Gecenin ıssızlığı çoğaldı. Uyumalıyım artık ...

Köln, 26 Eylül 2009 Köln-Bonn Havaalanı'ndan uçacağımız birazdan

İstanbul'da doğru havalanacak. Köln'deki *Türk Çocuk ve Gençlik Kitap Haftaları*'nın son programını dün Katolik okulunda okuyan göçmen çocuklarla gerçekleştirmiştik. 6-25 Eylül tarihleri arasında 12 yazar 49 okul ve kütüphanede çocuklara kitaplarından bölümler okudu. 8 atölye çalışması ile Sibel Demirtaş'ın düzenlediği ve *Karagöz ve Hacivat* gösterisi yanında, temaları çocuk ve gençlik olmayan Türk filmleri de yer aldı programda. *Boyalıkuş Çocuk Kitabı İllüstratörler Grubu*'nun 32 çocuk kitabı çizeri ve ressamın çalışmalarından oluşan *En Güzel Resim Henüz Yapılmadı* konulu resim sergisi de açıldı, kitap haftaları programı çerçevesinde.

SK Köln Kültür Vakfı proje yöneticisi Bayan Schröter'le 12 yıldır düzenledikleri kitap haftalarının sonuçları üzerine ana hatları itibarıyla son defa konuştuk. Etkinliklerin ilki İsrail yazarlarıyla gerçekleşmiş; Almanların İsrail muhabbeti çetrefil olmayı sürdürüyor hâlâ. En başarılı geçen haftalar ise Fransız, İtalyan ve Polonya kitap haftaları olmuş. Bu yılın değerlendirmesi de gelecek yıl düzenlenecek İspanya programına katkı sağlayabilir. Açılış programından sonra gerçekleşen etkinliklerle ilgili izlenimler henüz çok taze.

Programlara katılan 8 yazardan, özellikle Türkçe öğretmenleri ve çevirmenlerden edindiğim bilgiler doğrultusunda gözlem ve değerlendirmelerimi kısaca şöyle özetleyebilirim: Türk çocuk ve gençlik edebiyatı Almanya'da ve Avrupa'da hiç tanınmıyor. Birkaç yazarın "iki dilde" yayımlanmış kitaplarına da ana dili Türkçe olan çocuklar ilgi gösteriyor. Türk çocuk ve ilk gençlik edebiyatı örneklerinin son birkaç yıl içinde Almancaya çevrilmeye başladığı dikkate alınırsa, bu etkinliklerin de edebiyat tanıtımından çok yazar tanıtımı ağırlıklı gerçekleştiği söylenebilir. Etkinliklere katılan yazarların kitaplarından yapılan kısa metin çevirileri çocuklar ve öğretmenler tarafından önceden okunmaları sağlanmadığı için okuma saatleri de söyleşi ağırlıklı gerçekleşti. Çok az sayıda okulda yazarlarla ilgili hazırlık yapılabildi.

Yazar buluşmalarına genellikle göçebe çocuklar dâhil edildi. Etkinlikler göçmen derneklerine ve çevrelerine de önceden duyurulmadı. Bu nedenle, etkinlikler Alman eğitim sisteminin resmî şemsiyesinin dışına taşmadığı gibi katılıma da açık olamadı. Türkçe öğretmenleri, ilköğretim birinci kademe öğretmenleri ve okul yöneticileri etkinliklerden önce bilgilendirildiyse de programa ilgileri sınırlı kaldı. Etkinliklerde gençlik kitabı yazarları ve gençlerin katılımı en az düzeyde gerçekleşti. Velilerin katılımı yok denecek kadar azdı. Kitap haftalarının amacı ve işlevi iletişim ortamına yansımada, denebilir. Etkinlik süresince yazarların kitaplarından oluşacak kitap sergisi de açılabilirdi. Dolayısıyla hem çocuklar, anne-babalar ve hem de öğretmenlere tanıtım

yapılmış olurdu. Türkiye ise açılış programı dışında sürecin hiçbir aşamasında gözlemci bile bulundurmadi. Ne kültür ne de eğitim müşavirliği düzeyinde sahiplenici yaklaşım fark edilmedi. Avrupa'daki çocuklara ve ailelere ulaşmada en etkin çalışmaları yürüten din işleri müşavirlikleri ile iletişim kurulmamış olması da önemli bir eksiklikti.

Türk Çocuk ve Gençlik Kitap Haftaları, geçen yıl düzenlenen ve Türkiye'nin onur konuğu olduğu Frankfurt Kitap Fuarındaki çocuk ve gençlik edebiyatı etkinliklerinden, yazar bağlamında daha verimli geçti. TEDA Projesi'nin çocuk ve ilk gençlik edebiyatına destek sürecinin sıradanlaşma sürecine girmiş olmasının nedenleri üzerinde de ayrıca durulması gerekir. Özellikle Almanca için destek verilmiş yayınların bu açıdan değerlendirilmesi yararlı olur. "İki dilli" kitap konusu dâhil, çeviri desteği almış yayınevlerinin çoğunun Türkiye kökenli olması ise dikkat çekici bir durum. Kendi özelimde çok yararlı oldu Köln ziyareti. Yeni dostlar edindim. SK Köln Kültür Vakfı proje yöneticisi Bayan Schröter'in içtenliği, konukseverliği ve çabası yazar arkadaşlarımızı özellikle mutlu etmeye yetti.

Beş gün boyunca çevirmenliğimi yapan Türk Demokrat Öğrenci Derneği Başkanı Bülent Karacaoğlan'la tanışmış olmak bile her şeye değdi. Bülent Bey Köln'de iktisat okuyor. Son sınıfta. 1996'da kurulmuş derneğin en önemli amacı yeni öğrencilerin uyumuna yardımcı olmak. Zamanım olsaydı göl kıyısındaki mangal ziyafetine gitmek isterdim. İkinci çevirmenim Sabriye Türker de çok özen gösterdi, doğrusu. Ona da teşekkür ediyorum. Bülent Bey'le öğleden önce 30 metrelik Roma yolunda yürüdük. Roma-Alman Müzesinin dışarıda sergilenen eserlerini göz ucuyla süzerek, Ludwing Müzesine koştuk. Hemen bütün ekollerin ustalarına ait koleksiyonlar sergileniyor müzede. Burada sürekli, klasik Batılı ressamlar ve heykeltıraşların sergileri yanında yeni sergiler de açılıyor. Pablo Picasso'nun 1950'de seramik, erimiş demir, odun, alçı, yanmış kil ve tahtadan yaptığı meşhur çocuğun yüzü anneye dönük dört tekerlekli *çocuk arabasıyla kadın* heykeli ile 1952'de beyaz seramik-alçı karışımı ve siyah lekelerle tasarladığı *Baykuş*'u görmek ise ayrı bir mutluluk verdi bana.

Müzelere dar zaman aralıklarında gitmekten hoşlanmasam da, özellikle yurt dışında zamanı yönetmek kolay olmuyor. Plastik Sanatlar Müzesine sıra gelmeden Köln'den ayrılacağım. Birazdan, Bülent Karacaoğlan'ın özenle çektiği onlarca çocuğun fotoğrafı ve göçebe çocuklarımızın bakışları ile İstanbul'a hareket edeceğim. Yalnız değilim. Yine yanımda çocuklar...